

Галина Яструбецька

ОСОБИСТІТЬ: АНДРІЙ ЗАХАРОВИЧ ОМЕЛЬКОВЕЦЬ

У статті йдеться про відомого на Волині філолога, першого завідувача кафедри української літератури Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки Андрія Захаровича Омельковця. Визначено часові та змістові константи життєвого і професійного шляху цієї яскравої постаті в історії пединституту і всього Волинського краю.

Ключові слова: А. З. Омельковець, професіоналізм, різновекторність, гуманізм, вибраність.

Яструбецкая Галина. Личность: Андрей Захарьевич Омельковец. В статье исследуется биография известного на Волыни филолога, первого заведующего кафедрой украинской литературы Луцкого педагогического института имени Лесии Украинки Андрея Захаровича Омельковца. Определены временные и содержательные константы жизненного и профессионального пути этой яркой личности в истории пединститута и всего Волынского края.

Ключевые слова: А. З. Омельковец, профессионализм, разновекторность, гуманизм, избранность.

Yastrubetska Halyna. Personality: Andriy Zaharovich Omelkovec. Speech goes in the article about the century of philologist, first manager of department of Ukrainian literature of the Lutsk pedagogical college known on Volyn of XX the name of Lesia Ukrainian A. Z. Omelkovec. It is Certain sentinels and semantic constants of vital and professional way of this bright figure in history of pedagogical college and all Volyn edge.

Key words: A. Z. Omelkovec, professionalism, different directions, humanism, chosen.

Постановка наукової проблеми та її значення. В одній із версій про походження та призначення людини розумної йдеться про те, що мудрість, як і царська влада, була подарована людству анунаками, що шумерською мовою означало «ті, що зійшли з Небес на Землю», аккадською – «ті 50, що зійшли з Небес на Землю», на івриті – так само, як і шумерською.

Для передачі й розповсюдження знань із-посеред людей вибирали окремих для підготовки за чітко визначеними критеріями. Вибрані, як правило, належали до священного сану. Жерцем могла стати тільки людина довершена. Вона мала бути шлюбною дитиною, зі зовнішністю без жодної догани, високого зросту, визначеної ваги й гарної постави.

Андрій Захарович Омельковець потрапив би до числа тих, кому можна довірити знання для передачі їх наступним поколінням, оскільки без перебільшення відповідав усім означеним вище параметрам.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зустрічають за одягом, проводжають за розумом. І зустріч, і спілкування (спочатку у вимірах субординації *студент – викладач*, а згодом – *молодший колега – досвідчений наставник і майстер*), і неочікуване прощання були однаково в ключі захоплення і поваги.

Від останньої зустрічі залишилися особливі враження – так нашому кафедральному колективу ще не співалося. Пісні, ніби хвилі, йшли і йшли, накопичувалися одна на одну, переливалися всіма барвами. Душі розкрилися, і з них світилася пісня. Що за голос мав шановний Андрій Захарович!

Таким, розспіваним, я його образ і бережу в своїй пам'яті.

Народився Андрій Захарович Омельковець 30 серпня 1919 р. у с. Тинне Сарнівського району на Рівненщині в багатодітній сім'ї селянина-бідняка, який, повернувшись із першої світової, не дочекався народження свого сина, тому майбутній філолог неокласичного типу виховувався при матері та братах.

Народна школа, Сарнівська рільнича школа, Білокриницька середня сільськогосподарська школа – до 1938 р. – перший освітній етап А. З. Омельковця.

Здобуття вищої освіти розтягнулося з 1938-го до 1953 р. (Краківський університет, МДУ ім. Ломоносова, Рівненський учительський

інститут, Львівський державний університет ім. Івана Франка). Друга світова війна – причина вимушених пауз і зміни навчальних закладів.

Із травня 1941 р. був призваний у Червону Армію і скерований у частину 2882, де після закінчення учбової роти працював командиром відділу і політгруповодом. Із вересня 1944 р. А. Омельковець – у діючій Радянській Армії (498-й стрілецький полк, 132-а стрілецька дивізія, I Білоруський фронт). За участь у прориві німецької оборони під час форсування Вісли і визволення м. Варшави одержав подяку і був нагороджений орденом Червоної Зірки. Тяжке поранення в битві на Берлінському напрямку (14 квітня 1945 р.) спричинило демобілізацію і водночас дало змогу продовжити навчання. Львівський державний університет імені Івана Франка (філософський факультет), рекомендація академіка М. Возняка і навчання в аспірантурі (1950–1953 рр.) на кафедрі української літератури.

Після закінчення аспірантури – призначення на роботу в Луцький педінститут ім. Лесі Українки на посаду завідувача кафедри української літератури і старшого викладача. Педагогічна діяльність, розпочата в 1939 р. учителем, отримала продовження: із 1953 р. до кінця свого життя (1995) Андрій Захарович Омельковець працював у Луцькому педінституті ім. Лесі Українки, пізніше – університет. Загальний стаж роботи у сфері освіти – 56 років. З них 42 – присвячено викладацькій і науковій діяльності.

У червні 1957 р. А. З. Омельковець захистив кандидатську дисертацію на тему «Відображення визвольної боротьби українського народу 1648–1654 рр. в романі Н. Рибача «Переяславська Рада» і в листопаді 1958 р. отримав диплом кандидата філологічних наук (першим у Західній Україні в радянський період).

Крім творчості Н. Рибача, сферою наукових зацікавлень А. З. Омельковця були Т. Шевченко, Леся Українка, І. Франко, І. Кочерга.

«Образ Богдана Хмельницького в романі Н. Рибача “Переяславська рада”» (1957); «Розвиток українського роману за 40 років» (1957); «Леся Українка про специфіку образного зображення життя в художній літературі» (1972–1977); «Принцип історизму і його застосування в історії та теорії літератури» (1974); «Наша велика землячка» (1981) – ці та інші праці публікувалися в наукових збірниках Львівського державного університету ім. Івана Франка, наукових за-

писках Луцького державного педінституту ім. Лесі Українки, журналі «Радянське літературознавство». А. З. Омельковець був постійним дописувачем до «Радянської Волині», на сторінках якої з'являлися його рецензії на книги земляків, зокрема О. Богачука.

Над темою «Леся Українка і Волинь» А. Омельковець спільно з кафедрою української літератури працював усе життя. Активна і плідна праця викладача дисциплін «Історія української літератури» і «Теорія літератури» оформлялася в курси лекцій, спецкурси і спецсемінари (творчість Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, тема «Відображення громадянської війни на Україні в українській літературі»).

Публічні лекції (об'єкт дослідження – творчість Я. Галана, М. Рильського, романи О. Гончара «Берег любові» та «Твоя зоря», П. Загребельного «Розгін»); доповіді на звітно-наукових сесіях кафедр інституту (теми – творчість Лесі Українки, І. Кочерги, літературна Волинь); лекції у Волинському інституті удосконалення на курсах і семінарах учителів-словесників і, крім власне наукової та педагогічної діяльності, активна організаційна робота: завідування кафедрою української літератури протягом 1953–1972 рр. із невеликими перервами, пов'язаними з реорганізаціями кафедр педінституту; посада заступника декана історико-філологічного та філологічного факультету; обов'язки голови методичної секції літератури і мистецтва Волинського обласного відділення товариства «Знання» (70-ті роки).

За плідну працю був нагороджений нагрудним знаком «Відмінник народної освіти УРСР».

Звання доцента присвоєно рішенням Вищої атестаційної комісії від 10 лютого 1965 р.

Висновки. Високий науковий рівень викладання, професійне методичне забезпечення навчального процесу, жорстка самодисципліна, турбота про розвиток і вболівання за авторитет кафедри та інституту, неокласичні гуманність, комунікабельність, широта натури, обдарованість талантами (співу, авторським, декламаторським, організаційним) зробили А. З. Омельковця (першого завідувача кафедри української літератури Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки) помітною та яскравою постаттю в історії педінституту і всього Волинського краю.